

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA
HARIDUSKOMISJON

17.10.2022

Koosoleku protokoll nr 2/2022 (2)

Juhatas akad Jakob Kübarsepp

Kokkuvõtte koostas Terje Tuisk

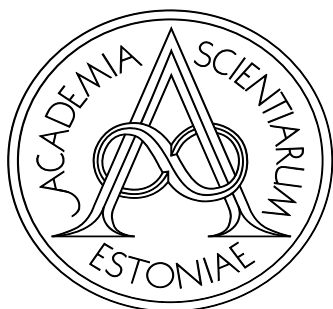
Koosolekust võtsid osa komisjoni liikmed: Eve Eisenschmidt, Larissa Jõgi, Birute Klaas-Lang, akad Jakob Kübarsepp, Äli Leijen, Krista Loogma, Katrin Niglas, Margus Pedaste, Miia Rannikmäe, Priit Reiska, Peeter Sipelgas, Ain Tõnisson, Urmo Uiboleht.

Külalised: Urve Läänemets, Arko Olesk (Vabariigi Presidendi teadusnõunik), Tiia Rüütmann (Tallinna Tehnikaülikool), Krista Saadoja (Õpetajate Ühenduste Koostöökoda).

Puudusid komisjoni liikmed Rain Mikser, Krista Uibu

Päevakord:

1. Avasõnad ja sissejuhatus teemasse. Komisjoni esimees akadeemik Jakob Kübarsepp
2. Õpetajate ja õppejõudude järelkasv ja selle kitsaskohad. Õpetajate professionaalne areng ja väljaõpe, karjäärimudelid ja tegevusvõimekus. Sissejuhatav ettekanne Margus Pedaste, Äli Leijen, Tartu ülikool (vt slaidid) Täiendav ettekanne loodusteaduste- ja tehnikaõpetajate koolitusest: Tiia Rüütmann, Eesti Inseneripedagoogika Keskuse juhataja ja Rahvusvahelise Inseneripedagoogika Ühingu IGIP president (vt. slaidid)
Arutelu
3. Hariduskomisjoni kommunikatsiooniplaan (sisearutelu)
4. Kokkuvõte ja edasised plaanid (sisearutelu)

KOKKUVÕTE ARUTELUTEEMADEST

1. Õpetajate ja õppejõudude järelkasv ja selle kitsaskohad. Õpetajate professionaalne areng ja väljaõpe, karjäärimudelid ja tegevusvõimekus.

Sissejuhatav ettekanne Margus Pedaste, Äli Leijen, Tartu ülikool (vt slaidid)

Ettekandes tehti statistiline ülevaade sellest kui palju meil EHISE andmetel õpetajaid on, kui palju neid on vaja ja millised on juurdekasvu allikad.

Kui EHISE andmed vastavad tõele, siis ei ole meil vajaliku õpetajate hulga taastootmiseks gümnaasiumi lõpetajaid kokku nii palju kui igal aastal õpetajakoolitusse sisseastujaid vaja oleks – (2022. aastal lõpetas gümnaasiumi 7000 noort, taastootmiseks oleks sisseastujaid kõigi ülikoolide õpetajakoolituse õppekavade peale kokku vaja ~18 000 (arvestades ka õpingute katkestajaid ja neid, kes peale õpingute lõppu kooli tööle ei lähe). Kuna noori on hädasti vaja ka paljudesse teistesse valdkondadesse, siis tuleb leida teisi teid olukorra lahendamiseks.

Võimalikud ettekandes pakutud lahendused:

1. Veel rohkem värvata (spetsiifiliselt) ja **koolitada**. Keda? Kelle poolt (ka õppejõudude järelkasv on väljakutse)? Kelle arvelt? Mis eelarve eest?
2. Tõsta **lõpetamise määra**. Kas igauks sõltumata hoiakutest ja teadmistest-oskustest peaks saama lõpudiplomi ja kutse?
3. Tõsta nende hulka, kes **tahaks** kas kohe või hiljem pärast lõpetamist õpetajana **tööle minna** (sh varem lõpetanud, kes pole õpetajatena tööd alustanud). Kõrgem töötasu on väline motivaator, aga keskkond sisemine?
4. Luua reaalsed **karjääri- ja arenguvõimalused** töötavatele õpetajatele, mille kaudu oleks võimalik ka õpetaja professioni tugevdada. Eeldab ülesannete ümberhindamist, koormuse vähendamist, mistõttu on vaja suuremat eelarvet ja veelgi suuremat õpetajate arvu. Mis eelarve eest? Kuidas ja keda värvata? Kas suurem kompetents saaks kajastuda ka palganumbris?
5. Ühiskonnas luua realistlik **positiivne kuvand** õpetaja ametist. Ajakirjandus?
6. Maksta **atraktiivset töötasu**, mis võimaldaks võimekaid inimesi õpetajakoolituses ja õpetajaametis hoida ja neid sinna ka juurde tuua.
7. Motiveerida õpetajaid suuremale **koostööle**, mis suurendaks töö kvaliteeti ja tõhusust.
8. Muuta õppimisele ja õpetamisele lähenemist, et haridustehnoloogiad ja laiemalt õpikeskkond ja mõtteviis võimaldaks suuremat **vastutust anda õppijale** (toetades tema eneseregulatsioonioskusi).

Täiendav ettekanne loodusteaduste- ja tehnikaõpetajate koolitusest: Tiia Rüütmann, Eesti Inseneripedagoogika Keskuse juhataja ja Rahvusvahelise Inseneripedagoogika Ühingu IGIP president (vt. slaidid)

Sellest ettekandest tuli välja kaks peamist mõtet:

- TTÜsse inseneriks õppima jõudvate noorte tase on allpool vajalikku, enam allapoole latti lasta ei saa. Sisuliselt alustatakse õpinguid tasandusõppega. Reaalainete omandamine nõuab pingutust, aga seda ei ole noored koolis õppinud tegema.
- TTÜ on valmis pakkuma õppesisu mõne teise ülikooliga koostöös tehtavale STEM õpetajate koolitusele ([STREAM](#) on STEM asemel kasutuses olev lühend osades ringkondades)

ARUTELU

Lisaks sissejuhatavas ettekandes toodud lahendus ettepanekutele koorus arutelu käigus välja veel terve rida teemasid, kust võiks lahendusi otsida.

- Sissejuhatavast ettekandest tuli välja, et õpetajate ametikohti ja õpetajaid on haridusse viimasel ajal palju juurde tulnud, see on üllatav. Äkki on murekoht hoopis seal, et meil on käivitunud kasvumudel ja süsteem justkui peaks kogu aeg kasvama. Ehk me peaks selle tagasi pöörama – tegelema sisu arendamisega selle asemel, et uute ülesannete täitmiseks süsteemi kasvatama.
- Statistika tundub uskumatu – peaks üle vaatama. Meil tehakse väga vähe isikupõhist statistikat, miska oleks vaja teada, mis nende numbrite taga tegelikult on. Sealt paistab ebakõla koolides valitseva reaalse olukorraga.
- On kaks olulist teemat: kuidas saada õpetajaid juurde ja kuidas koolis juba töötavad õpetajad saaks vajaliku kvalifikatsiooni ja arenguvõimalused.
- Kogu olukord seab tohutu surve alla ka eestikeelsele õppele ülemineku. ~2000 inimest vajavad väljavahetamist või ümberõpet.

Töökorraldus koolides:

- Muudatused töökorralduses: mitme klassi kohta 1 õpetaja, tööd saab erinevalt korraldada (Uus-Meremaa näited). Ehk me peaks ehk hoopis leidma lahendusi kuidas saaks õpetajate arvu vähendada ja teha seda töökorralduses tehtavate muudatuste abil. Rohkem tuleks ära kasutada koroonaõppetunde – mis sel ajal rakendatust võiks leida kasutust ka tavaõppes. Näiteks rakendada digikonsultandi kasutamist.
- Paljud uuringud näitavad, et suuremates koolides on õppe kvaliteet parem – õpetajatel on seal täiskoht tööd ja nad ei pea ennast killustama, võimalused on ka suuremad, sest ressursi saab jagada. Osakoormusega õpetajaid saaks ehk rakendada täiskoormusega, et nad ei peaks erinevate töökohtade vahel ennast jagama täistöökohta kätte saamiseks
- Otsa peaks vaatama õppekorraldusele – millist õppekava me suudame täna üleval pidada. Lisaks kas praegu kehtiv kooliastmete jaotus on optimaalne. Kas kodulähedane peaks olema 1. kooliaste või kuni 3. kooliaste? Jms. Mida me suudame ettevalmistada õpetajakoolituses? Näiteks võiks I aste olla 1–5 klass, seejärel progümnaasium 6–9 ja siis gümnaasium. See võimaldaks ühendada alusharidust ja üldharidust ja ehk lahendada veel probleeme.
- Koostöö mis tahes tasandil võimaldab ressursi kokku hoida, idee paikkondlikku arengut vaadata ühise ja kompleksena. Praegu tundub, et koolivõrguga tegeletakse ainult koolide sulgemise läbi. Õpetaja tööd suudeti COVIDi ajal juba natuke hakata ümber mõtestama, aga sellega peaks nüüd edasi minema. Õpetajad võiks spetsialiseeruda ja teha rohkem koostööd. Õpetaja professioni ümbermõtestamise küsimusega peaks tegelema – kõik ei tegele kõigega ja ei täienda ennast kõiges pidevalt, õpetaja töö ei peaks olema enam nii individuaalne ükski tehtav töö nagu seni on alati olnud. Koostöökultuur on oluline märksõna. Koostöökultuurist meie koolides on avaldatud 2019. aastal EHAs artikkel (<https://doi.org/10.12697/eha.2019.7.1.04>), kus tuuakse näiteks välja, et kõrgema koostöökultuuriga koolides püsivad õpetajad pikemalt ametis.
- Koolivõrgu korrastamine on oluline – kui see on korrastamata, siis on koolide vahel konkurents, kvaliteet kannatab.

Töötingimused:

- Palgatõus üksi ei aita, vaja on üle vaadata koormused, töötingimused jms
- Praegne rahastussüsteem ei võimalda hästi enesetäiendust, välismaal käimist jms – see toob kaasa topelt töö j topelt palga maksmise kohustuse tööandjale. Näiteks võiks anda 20% tööajast enesetäiendamiseks vabaks.
- Õpetajal puudub korralik karjäärimudel – kui õpetaja kohalt lahkutakse, siis ainult ka juhiks või huvikooli vms.
- Karjääripöörde kasutamine õpetajate kooli saamiseks – see on ka täna juba reaalsus. Aga küsimus on, keda me näeme karjääripöörajatena? Millised on need ametid, mis tulevikus kaovad ja mille pidajad võiks õpetajaks ümber õppida? Noored tervikuna teevad oma karjääris tihti muutusi, nii et noortele võiks teha selle pöörde võimalikuks

- Õpetaja elukutse prestiiži tõstmiseks tuleks ehk veel rohkem teha. Praegu jääb kõlama peamiselt see, et kuigi elukutse on oluline ja õpetajad austusväärased, siis palk on endiselt madal (kui just Ida-Virumaal ei taha töötada) ja töö on üliiraske ning stressirohke. Näiteks võiks Õpetajate leht rohkem rääkida reaalsest koolielust, ka humoorikaid lugusid koolidest.

Õpetajaharidus:

- Õpetajale antav haridus on väga hea ja mitmekülgne – inimesed saavad sellega tööd kus iganes
- Tudengitel võiks olla rohkem stipendiume ka õpetajakoolituses. IT akadeemia stipendiumid aitasid väga palju. Samas stipp on väga kallid meede. Neid tõesti on vähe, TÜs on sel aastal 52 õpetajakoolituse stipendiumit, mille suurus on 160€, millega eriti midagi ära ei tee ... Nii et neil on see olemas, aga ei ole eriti atraktiivne.
- Noored püsivad õpetajaametis kauem paigal kui muudes ametites. Nii et liikumine ei ole ametispetsiifiline küsimus, vaid vanusespetsiifiline küsimus

Õpisisu:

- Õpisisust peame me ka rääkima – peame õpetama probleemide lahendamist ja loogilist mõtlemist, mitte treenima peastarvutamist. Kas õpisisu kattub sellega, mida me koolilõpetajalt pärast ootame? Õpisisu peab olema motiveeriv

Kokkuvõtteks sai arutelu tulemusena selgeks, et olukorra lahendamiseks on mitmeid võimalusi, üheks olulisemaks on muudatused koolide õppekorralduses ja töötingimuste ülevaatamine. Meil ei ole võimalik õpetajate puuduse leevendamiseks rakendada kasvustrateegiat, vaid peame keskenduma kvaliteedile – tulemused tuleb saavutada olemasolevate piiratud ressursidega.

Vt Hariduskomisjoni koosolekute arutelude põhjal valminud Margus Pedaste [artikkel Õpetajate lehes](#) 28. oktoobril 2022